

"Белавежа" святкуе 55 гадоў свайго існавання

Урачыстыя прамовы і віншаванні гучалі ў час адзначэння 55-годдзя літаратурнага аб'яднання "Белавежа". На святкаванні сабраліся яго чальцы: Ян Чыквін, Галіна Тварановіч, Аляксандр Барскі, Міра Лукша, Віктар Швед, Міхась Андрасюк, Васіль Петручук, Юры Баена ды іншыя. Прыехалі таксама запрошаныя госці з Беларусі, Польшчы і Вялікабрытаніі, прысутнічаў Генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Аляксандр Берабена.

Літаратурнае аб'яднанне "Белавежа" паўстала ў 1958 годзе.

Як кажа старшыня аб'яднання Ян Чыквін:

- Назва "Белавежа" з'явілася ў 1960 годзе, двума гадамі пазней за ўзнікненне аб'яднання. Я помню гэты час, нашу сустрэчу, калі мы разважалі над назваю. Хіба гэта была прапанова Алясея Барскага. І назва была прынята. Яна падалася ўсім, бо недзе гэта была і пашана да Валкавыцкага, які з'яўляецца белавежцам у прамым сэнсе, па нараджэнні. "Белавежа" - гэта і назва пушчы, гэта і Белая вежа. Ёсць і гарызантальныя сэнсы нейкія, і вертыкальныя. Адным словам, схапляецца ў гэтай метафары "Белавежа" нешта вельмі рэальнае, канкрэтнае, нашае і нешта метафізічнае. І ў "Белавежы" ёсць паняцце прырода, лес, магутнасць, непрамінальнасць і ёсць шмат кіслароду. Усе разам гэта існуе ў патэнцыі самой назвы "Белавежа".

Ля вытокаў аб'яднання стаялі, між іншымі, згаданы ўжо, Георгі Валкавыцкі ды Сакрат Яновіч, якіх сёлета не стала. Удзельнікі мерапрыемства ўшанавалі іх памяць хвілінай маўчання. Урачыстая імпрэза адбылася ў Беластоцкім універсітэце 29 чэрвеня.

Як казала літаратарка і журналістка Міра Лукша, з "Белавежай" звязанае ўсё яе

жыццё:

- Я ў рады "Белавежы" была запрошана як 15-гадовае дзіця пасле дэбюту на літаратурнай старонцы вершам. І ўсё жыццё гэтыя аўтары, людзі, якія выхавалі мяне, былі маімі аўтарытэтамі, былі для мяне вельмі важныя. Гэта практычна ўсё мае жыццё, бо я - аднагодка "Белавежы".

Галоўны рэдактар тыднёвіка беларусаў у Польшчы "Ніва" Яўген Вапа прыгадаў прысутным пра агульнабеларускія палітычныя і моўныя праблемы:

- Калі гаварыць пра ролю і значэнне беларускіх пісьменнікаў, пра ролю "Белавежы" сёння, у агульнабеларускай прасторы, то сапраўды самым важным фактарам, які вызначае лёс пісьменніка, творца культуры, ёсць свабода. А свабода для чалавека - гэта ёсць вялікая адказнасць. Гэтая ад-

тоўнай, за якую не можа быць рэпрэсіяў.

У турме знаходзіцца знакаміты літаратурны крытык, эсэіст, былы дырэктар музея імя Максіма Багдановіча Аляксандр Вялікі. Непадальку Пружанамі знаходзіцца ў зняволенні Павел Севярынец - знакаміты эсэіст. Побач у Гародні знаходзіцца Зміцер Дашкевіч, адзіным "няшчасцем" якога ёсць тое, што ён любіць Беларусь і за гэта знаходзіцца ў турме. У зняволенні ёсць чалавек, які не паддаецца ніякім ударам і адначасна піша - Ігар Аліневіч, дзённікі якога проста фантастычныя. Гэта ёсць гонар нацыі, для іх трэба аказваць шагунак і з імі трэба салідарызавацца, за іх трэба заступацца. Гэта наш маральны абавязак.

Такая нагода святкаванняў ёсць добрым таксама момантам, каб гэта ўсё прыгадаць. Маём моўную русіфікацыю, а ў нас тут - паланізацыю, і гэта ўсё ўзаемазалежнае. Калі будзе беларусізацыя ў Беларусі, то і ў нас працэсы будуць

казнасць таксама азначае ягонае змаганне, бо свабода не азначае, што ты нічога не робіш, свабода - гэта твая актыўная пазіцыя, гэта твая адказнасць за незалежнасць, за мову, за штодзённае жыццё тваіх блізкіх, родных, нацыі. Таму вельмі важным ёсць тое, каб мы, як творцы беларускія ў Польшчы, прыналежаць да беларускай культуры ў цэласці, і да польскай, былі салідарнымі з тымі сябрамі, пісьменнікамі, літаратурнымі крытыкамі, увогуле з людзьмі ў Беларусі, якія з прычыны таго, што маюць свой погляд, маюць сваю свабодную думку, зведваюць рэпрэсіі. Так не можа быць: свабода ёсць адзінкай так каш-

зусім інакш ісці.

Месяц чэрвень увогуле ёсць вельмі важным для беларускай літаратуры. Вось, 28 чэрвеня маем трагічную гадзіну смерці Янкі Купалы. У чэрвені, 10 гадоў таму, адышоў Васіль Быкаў. Ягонае доўгае дарога дадому была дарогай чалавека, якога прымуслілі да эміграцыі, які вярнуўся толькі дзеля таго, каб скласці сваё цела ў роднай зямлі. Развітанне з Васілём Быкавым было самай большай дэманстрацыяй, якую можна было пабачыць апошнімі гадамі.

І пра гэта мы павінны памятаць. Калі хочам называцца людзьмі, якія ствараюць беларускую літаратуру, культуру, то на нас спачывае таксама абавязак і памяці, і таксама асабістага, незалежнага падыходу. Патрабуецца гэта ад кожнага стваральніка, не толькі беларускага. Любы стваральнік культуры, любы чалавек, які займае нейкую пазіцыю, мусяць быць незалежным у сваіх поглядах. І літаратура толькі тады ёсць моцная, калі будзе займаць менавіта такія пазіцыі.

55 гадоў "Белавежы" паказваюць, што яе існаванне апраўдала сама гісторыя.

Паводле Радзій Рацыя.

Камунікат.org у Полацку

Мае сябры і я любім наведваць наш Полацкі Цэнтр рамёстваў і нацыянальных культур. Мерапрыемствы тут цікавыя і пазнавальныя, заўсёды можна пачуць добрую беларускую мову, папрысутнічаць на прэзентацыях кніг беларускіх пісьменнікаў, беларускамоўных мерапрыемствах на самых розных тэмы. 25 чэрвеня Цэнтр запрасіў нас на прэзентацыю Беларускай Інтэрнэт-бібліятэкі Камунікат.org. Гэтая электронная бібліятэка створана і развіваецца беларусамі, якія жывуць у Польшчы, і з'яўляецца праектам Беларускага гістарычнага таварыства ў Беластоку. Да нас завіталі праграмны дырэктар радыё "Рацыя", стваральнік і каардынатар Беларускай Інтэрнэт-бібліятэкі Камунікат.org Яраслаў Іванюк і беларуская журналістка з Польшчы, стваральніца беларускай біблі-

ятэкі пры музеі беларускай культуры ў Гайнаўцы Наталля Герасімук. Яны пазнаёмлілі прысутных з гісторыяй стварэння Інтэрнэт-бібліятэкі Камунікат.org, распавялі аб тым, якія кнігі і перыядычныя вы-

данні маюцца ў бібліятэцы. Камунікат.org сёння - гэта больш за 12 тыс. публікацый, якія маюць дачыненне да Беларусі. Бібліятэка пастаянна павялічвае свае фонды новымі кнігамі, радыёперадачамі, аўдыёкнігамі, газетамі. У беларускім інтэрнэце гэты сайт у топе папулярных, ён займае пятае месца ў спісе з 50 сайтаў. Прыемна было даведацца, што некаторыя полацкія пісьменнікі маюць старонкі на Камунікат.org. З цікавасцю мы паглядзелі кароткі фільм фатографа Андрэя Лянкевіча пра беларусаў у Польшчы. Акрамя таго, вельмі цікавай была прэзентацыя кнігі Алясея Краўцэвіча "Гісторыя Вялікага Княства Літоўскага", зробленая самім аўтарам. Цудоўным завяршэннем вечарыны было выступленне барда Алясея Камоцкага, які выканаў некалькі сваіх песень.

Ніна Бялова.

На здымках: госці ў Полацку; спявае Алясей Камоцкі.

У Магілёве фестываль духоўнай музыкі завяршыўся гімнам "Магутны Божа"

28 чэрвеня ў Магілёве завяршыўся міжнародны фестываль духоўнай музыкі "Магутны Божа". На заключным гала-канцэрце прагучаў гімн паэткай Наталлі Арсенневай і кампазітарам Міколы Равенскага "Магутны Божа". Гэты твор даў назву фестывалю. Яго выконвалі хор і аркестр пад кіраваннем расейскага дырыжора, прафесара Станіслава Калініна.

Багата тых, хто прыйшоў на канцэрт, слухалі гімн стоячы. Стоячы яго слухалі і госці фестывалю. На канцэрце прысутнічалі часовы павераны ў справах ЗША ў Беларусі Ітан Голдрыч, каталіцкі арцыбіскуп мітрапаліт менска-магілёўскі Тадэвуш Кандрусевіч, галоўны пастар евангеліска-лютаранскай царквы Іван Масюра ды епіскап магілёўска-мсціслаўскай ўлады Сафроній.

Гала-канцэрт фестывалю вёўся па расейску. На расейскай мове выступаў і старшыня гарвыканкаму ўладзімір Цумараў. Па-беларуску казалі намеснік міністра культуры Васіль Чэрнік ды прадстаўнік апарата ўпаўнаважанага па

справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Уладзімір Ламека.

Сёлета фестывалю "Магутны Божа" дваццаць гадоў. У ім удзельнічалі музыкі і музычныя калектывы з пятнаццаці краінаў свету. Традыцыйна ў кафедральным касцёле ў Небаўзязя найсвяцейшай панны Марыі праводзіўся конкурс хароў. Сёлета журы пад старшынствам Станіслава Калініна вырашала не прысуджаць гран-пры. Ганаровымі дыпламамі ўзнагародзілі музычныя калектывы з Беларусі, Нямеччыны ды Расіі.

Акрамя конкурсу хароў штовечар цягам пяці фестывальных дзён на пляцоўцы перад кінатэатрам "Радзіма" адбыліся канцэрты хрысці-

янскай музыкі, а таксама іншыя мерапрыемствы. Рэклама фестывалю і ягонае суправаджэнне было расейскамоўным.

Сёлета не было, як раней, урачыстых адкрыцця і закрыцця фестывалю. На іх традыцыйна выконвалі гімн "Магутны Божа". На першым канцэрце сёлета фестывалю "Магутны Божа" не гучаў. Наступны фестываль адбудзецца праз год - у 2015-м.

Упершыню фестываль прайшоў у чэрвені 1993 года. Ініцыятарам яго правядзення выступіла рыма-каталіцкая парафія ў Небаўзязя найсвяцейшай панны Марыі і тагачасны магілёўскі ксёндз Уладзіслаў Білін.

Радзій Свабода.

Фестываль AD.NAK! - у рэчышчы сусветных трэндаў

Чацвёрты Фестываль беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі AD.NAK! падвёў вынікі развіцця беларускамоўнага рэкламнага рынку і вызначыў лепшых. Цырымонія ўзнагароджання аўтараў найлепшых работ, пададзеных сёлета на фестываль AD.NAK!, адбылася 27 чэрвеня ў Менску ў Міжнародным адукацыйным цэнтры імя Ёханэса Рау (IBV).

Урачыстай цырымоніі ўзнагароджання папярэднічала

шырокая адукацыйная праграма, дзе ў якасці спікераў былі майстры рэкламы не толькі з Беларусі, але і з далёкай Японіі. Адметнасцю сёлета фестываль стала двухгадзінная лекцыя творчага дырэктара японскага агенства PARTY, уладальніка канскага Залатога льва Канта Сімідзу (Qanta Shimizu). Прафесіянал японскай рэкламнай індустрыі распавёў удзельнікам Фестывалю пра тое, як захаваць нацыянальнасць рэкламы ў глабальнай свеце на прыкладзе Японіі.

Сёлета на Фестываль AD.NAK! было пададзена 314 работ ад 105 удзельнікаў. Да прыкладу, у 2012 годзе было пададзена 330 работ ад 110 удзельнікаў, у 2011 годзе - 272 работы ад 100 удзельнікаў, а ў 2010 годзе - 105 работ ад 59 удзельнікаў. Прычым сёлета геаграфія ўдзельнікаў пашырылася. Акрамя беларускіх рэкламных агенстваў свае работы на Фестываль даслалі таксама літоўскія рэкламісты.

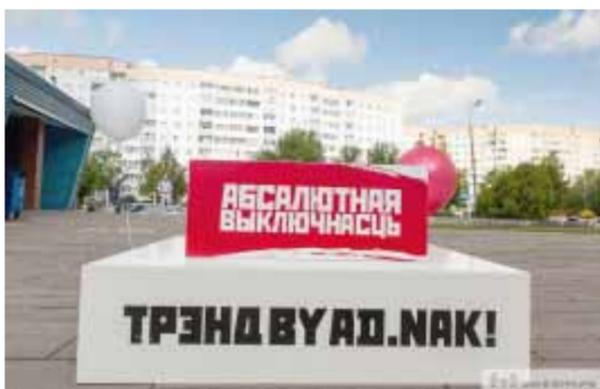
- З радасцю адзначаю, што якасць конкурсных работ удзельнікаў фестывалю штогод паляпшаецца. Больш за тое, калі раней у фестывалі бралі ўдзел у большасці невялікія рэкламныя агенствы, то сёлета можна сказаць пра ўстойлівую цікавасць да фестывалю з боку буйных удзельнікаў рэкламнага рынку. Адметнасцю нашага фестывалю штогод з'яўляецца арыентацыя на сацыяльную і грамадскую значнасць праектаў, цікава, што ў гэтым годзе на "Канскіх львах" золата атрымалі ў асноўным сацыяльныя праекты, таму сёння мы можам казаць пра адпаведнасць нашага фестывалю сусветным трэндам, - адзначыў Сяргей Скараход, кіраўнік рэсурсу Marketing.by, які з'яўляецца суарганізатарам фестывалю.

Сёлета журы Фестывалю AD.NAK! прысудзіла ажно два Гран-пры. Першае месца занялі 6 работ, другое - 23, трэцяе - 35 работ; у конкурснай праграме перамаглі 3 работы, адзін з самых паспяхоўных удзельнікаў фестывалю атрымаў спецыяльную ўзнагароду ад Кіеўскага міжнароднага фестывалю рэкламы. Пераможца вызначаны і ў антыпрэміі "Каша сувораская". Поўны спіс пераможцаў Чацвёртага фестывалю беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі будзе апублікаваны на сайце Фестывалю www.adnak.by адразу пасля заканчэння ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання пераможцаў.

- Сёлетні - ужо чацвёрты - фестываль AD.NAK! дэманструе аксіёму: калі ты беларусаарыентаваны, ты ў трэндзе. Застаецца гэта ўсвядоміць і ўключыць асабістую выключнасць. Колькасць работ, пададзеных на фестываль, ажыятаж вакол адукацыйнай праграмы, прадуктыўная супольная праца з партнёрамі - сведчанне актуальнасці фестывалю. Мы спадзяемся, што, у тым ліку, і дзякуючы Фестывалю AD.NAK!, якаснай рэкламы па-беларуску становіцца болей, а культурніцкія праекты не толькі ствараюцца, але і даносяцца да спажыўца пры дапамозе найбольш эфектыўных сродкаў, - адзначыла Ніна Шыдлоўская, каардынатарка грамадскай культурніцкай кампаніі "Будзьма беларусамі!", якая з'яўляецца ініцыятарам Фестывалю AD.NAK!

Аргкамітэт Чацвёртага фестывалю беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі AD.NAK! фіксуе ўстойлівы попыт на беларускамоўную рэкламу сярод спажыўцоў. У 2009 годзе 37% рэспандэнтаў, апытаных грамадскай культурніцкай кампаніяй "Будзьма беларусамі!", лічылі, што рэклама павінна быць па-беларуску. Ужо ў 2012 годзе за беларускамоўную рэкламу выступалі 55,6% рэспандэнтаў. Застаецца спадзявацца, што меркаванні спажыўцоў будзе пачута ўдзельнікамі рэкламнага рынку, і якаснай беларускамоўнай рэкламы будзе з'яўляцца больш. У сваю чаргу вынікі Чацвёртага фестывалю AD.NAK! сведчаць пра ўстойлівую пазітыўную тэндэнцыю ў развіцці гэтага сектара.

Па дадатковую інфармацыю звяртайцеся ў прэс-службу фестывалю AD.NAK!:
Алесь Плотка.

Мелодыя палітры

У рамках міжнароднага фестывалю народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік", які праходзіў у Паставах у першай палове чэрвеня, у Доме рамёстваў адбылася творчая сустрэча, якая сабрала прыхільнікаў фатаграфіі, мастацтва і літаратуры.

Дырэктар Дома рамёстваў Тацяна Петух адкрыла фотавыставу Сяргея Плыткewіча, знакамітага фотамастака, які з'яўляецца галоўным рэдактарам часопіса "Дзіка прырода", дырэктарам выдавецтва "Рыфтур", старшынём грамадскага аб'яднання "Фотамастацтва", аўтарам непаўторных альбомаў пра Беларусь. "Паралелі" - такую назву мае фотапраект Плыткewіча, на ім прадстаўлены фатаграфічныя пары, якія даюць магчымасць параўнаць жыццё па абодва бакі мяжы - у беларускім горадзе Паставы і літоўскім горадзе Рокішкіс. На жаль сам аўтар захапляльных здымкаў на імпрэзе не прысутнічаў, у гэты час Сяргей Плыткewіч аглядаў цудоўныя мясціны Пастаўскага краю з вышыні птушынага палёту. Напэўна, у хуткім часе мы пабачым новыя зачароўвальныя здымкі таленавітага фотамайстра.

У суседняй галерэі вабілі вока карціны беларускіх мастакоў з Менска, Віцебска, Жодзіна, Наваградка і іншых гарадоў, якія ў кастрычніку мінулага года ўдзельнічалі ў арганізаваным у Пастаўскім раёне пленэры. Пленэр быў прысвечаны 180-годдзю Альфрэда Ромера, знакамітага жывапісца, даследчыка гісторыі і культуры, жыццё якога было цесна звязаны з нашым краем. Упершыню гэтыя карціны былі выстаўлены ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі Беларускага саюза мастакоў у красавіку бягучага года.

Выстава цудоўных карцін будзе радаваць пастаўчан і гасцей горада яшчэ доўга: кожны з мастакоў падарыў нашаму гораду па адной карціне (усяго - 15). Гэтыя карціны стануць асновай для стварэння ў пастаўскім Палацы Тызенгаўзаў карціннай галерэі. Дароўныя дакументы на пастаяннае захаванне работ у Паставах падпісалі ініцыятар і куратар праекту, прафесар кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і культуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Уладзімір Рынкевіч і дырэктар Пастаўскага раённага краязнаўчага музея Раіса Курачэнка.

Удзельнікі і госці мерапрыемства мелі магчымасць пазнаёміцца з творамі маладых аўтараў нашага краю - карцінамі вучняў Пастаўскай дзіцячай

мастацкай школы імя А. Ромера, фотоздымкамі удзельнікаў Пастаўскага фотаклуба "Светасіла".

Заклучнай, найбольш працяглай і "гарачай" часткай мерапрыемства стала літаратурна-музычная імпрэза "Мелодыя палітры", ганаровымі гасцямі якой сталі вядомыя майстры беларускага слова - паэт, публіцыст, галоўны дырэктар замежнага вярстання "Беларускае радыё" Навум Гальпяровіч і пісьменнік, краязнавец, перакладчык, намеснік старшыні рэспубліканскага Савета па справах культуры і мастацтва пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Анатоль Бутэвіч.

Сцэнарыст і вядоўца літаратурнай імпрэзы - бібліятэкар Пастаўскай дзіцячай бібліятэкі імя У. Дубоўкі, актыўны сябар Пастаўскай арганізацыі грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, Людміла Сяменас задала шмат пытанняў гасцям пра пераасэнсаванне гісторыі, неабходнасць падтрымкі беларускай мовы.

А першым было пытанне пра стан сучаснай беларускай паэзіі і як паэзія можа спрыяць духоўнаму выхаванню грамадства, асабліва моладзі.

- Літаратура перажывае няпростыя часы, - адзначыў Навум Якаўлевіч. - На гэтым шляху палітры. Але самая галоўная, думаецца, у тым, што многія аўтары палітры: літаратуру ствараць надзвычай лёгка. Так, выдаць кнігу сёння не праблема: былі грошы - і ты "пісьменнік". Восем і атрымліваецца, што палітры бібліятэк усё больш запаўняюцца "самвыдатам", які не заўсёды папулярны сярод чытача.

Навум Гальпяровіч падкрэсліў, што родная літаратура павінна стварацца на роднай мове. Прыгажосць і вобразнасць беларускай мовы ён паспяхова прадэманстраваў, прачытаўшы ўласныя вершы.

Анатоль Бутэвіч выказаў сцверджанне таго, што беларусы - нацыя донараў, якая падарыла свету многа таленавітых людзей.

Ён адзначыў, што неаб-

ходна з дасведчанасцю зазірнуць у гісторыю і павярнуць яе на сваю карысць, бо ў гісторыі шмат цікавага і неспазнанага, безліч новых сюжэтаў для кніг і фільмаў.

І пра гэта Анатоль Іванавіч ведае не па чутках: ім створаны творы гістарычнай тэматыкі - "Каралева не здраджвала каралю", "Таямніцы Нясвіжскага замка", пра якія было расказана аўтарам з вялікім натхненнем. Навум Гальпяровіч раскажа пра выданне багатых на цікавую інфармацыю кніг пра Менск, Полацк, Гародню і Віцебск.

Але не толькі госці знаёмлілі прысутных з уласнымі кнігамі.

З цікавай інфармацыяй пра новыя ўласныя кнігі выступілі - пастаўскія краязнаўцы Ігар Пракаповіч і Вадзім Шышко, якія таксама з'яўляюцца актыўнымі членамі Пастаўскай арганізацыі грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны".

Удзел у абмеркаванні стану беларускай літаратуры прынялі і многія прысутныя.

Было выказана вялікае шкадаванне ў сувязі з адсутнасцю ў Паставах кнігарні. Як справядліва заўважыў Анатоль Бутэвіч - нават у камп'ютарны час, нішто не заменіць сапраўдную жывую кнігу.

- Трэба ўсімі сіламі садзейнічаць таму, каб беларуская кніга дайшла да беларускага чытача, - адзначыў ён напрыканцы сустрэчы. - Калі мы будзем ведаць сваю мову, сваю гісторыю, тады і будзем адчуваць сябе сапраўднымі гаспадарамі на роднай зямлі. Любіце наш край, ведайце яго, ганарыцеся ім - і жыццё стане цікавей.

У час імпрэзы гучалі вершы у выкананні мясцовых паэтаў: Ігара Пракаповіча, Наталлі Карнілавай, а таксама музычныя творы - песня на словы лінгтупскага паэта Алеся Гарбуля, музыку менскага кампазітара Алеся Шылы ў выкананні Рэнаты Рудкоўскай, песні на вершы Ігара Пракаповіча ў выкананні Людмілы Логінавай, якая з'яўляецца аўтарам музыкі, музычныя кампазіцыі ў выкананні скрыпачак Юліяны Янцэвіч і Ірыны Дубовік, некаторыя з якіх створаны Юліянай.

А завяршыла імпрэзу выступленне ансамбля "25+" з песняй "Пастаўскія вечары" на словы Наталлі Карнілавай, музыку Мікалая Карпенкі, як вынік сустрэчы, запрашэнне яшчэ раз наведаць Паставы і прызнанне ў любові да роднага краю і роднай мовы.

*Воля Лісіцкая,
г. Паставы*

Блакiтны званочак

Кожны год iмпрэза ў Бычках суправаджаецца спевамі як знакамітых, так i маладых артыстаў. У гэтым годзе для гасцей свята выступіла музыкант i спявачка Белдзяржфiлармонiі Таццяна Матафонава (Грыневіч). Гасцей кранула яе пранiкнёнае выкананне вядомых беларускіх песняў i рамансаў.

Дзяўчына са звонкім голасам скончыла аддзяленне харавога дырыжывання музычнай вучэльнi ў Маладэчна i Беларускі дзяржаўны ўнiверсiтэт культуры i мастацтва. Спачатку яна марыла пра оперную кар'еру. З нараджэннем сына да яе прыйшла любоў менавіта да беларускай песнi.

Спявачцы ўдалося здзейсніць шэраг паспяховых паэтычных i музычных праектаў, якія ўпадабалi слу-

хачы, сябры ТБМ i ўдзельнiкі кампанiі "Будзьма!". Таццяна выдала сумесны дыск "Дзіцячы альбом" са Змітрам Сідаровічам. Складанка "3 Новым годам!" для дзяцей школьнага ўзросту была падрыхтавана некалькі гадоў таму з удзелам Юрася Жыгамонта i

прысвечана сыну i яго сябрам.

Іншы дыск мае назву "Паспелі", i складзены разам з Сяркуком Сокалавым-Воюшам. У яго ўваходзяць вядомыя раманы Чайкоўскага, Рахманінава ў перакладзе на беларускую мову.

У запісах дыска браў удзел сын Таццяны - дванаццацігадовы Адаў Матафонаў, навучэнец 23 менскай беларускай гiмназiі, які грае на фартэпіяна. У мінулым годзе артысты ўдалося ажыццявіць вельмі патрэбны праект для школы i сям'і пад назвай "Няма прыгажэй ад маёй Беларусі".

Даведаўшыся аб скарачэннi праграмных твораў па беларускай лiтаратуры, спявачка вырашыла запісаць любiмыя вершы разам з песнямі, каб дзеці iх ведалi. У складанку ўвайшлi 80 вершаў i 20 песняў. На дыску сабраныя вершы Цёткі, Я. Купалы, М. Багдановiча, П. Броўкі, П. Панчанкі, Р. Барадуліна i iншых класiкаў. У запісах складанкі з чытаннем вершаў задавальненнем прынялі ўдзел Генадзь Бураўкін, Зiнаiда Бандарэнка, Анатоль Вярцінскі, Лявон Вольскі. Спявачка даволі часта выступае ў паэтычных вечарынах разам з Міхасём Сцюблам.

Э. Дзвінская.

Фота аўтара: 1. Выступленне маладой спявачкi. 2. Таццяна Матафонава з гасцямi iмпрэзы ў Бычках.

Collegium Civitas
www.civitas.edu.pl

Якасць на вышыні

- Еўрапейскі дыплом
- Патранат Польскай Акадэміі Навук
- Гарантыя: нямаючай аплата

tel.: +48 22 656 71 89
admissions@collegium.edu.pl
Калегіум Світас, Рэспубліка Польшча, г. Варшава

Увага!

У ліпені i жніўні ў сядзібе ТБМ у межах кампаніі "Будзьма" працягвае працаваць летняя гістарычная школа "Гісторыя на вакацыях" пад кіраўнiцтвам кандыдата гістарычных навук **Алега Трусава**.

На занятках можна будзе пабачыць i абмеркаваць гістарычныя фiльмы, знятыя i паказаныя на Белсаце, будзе праводзіцца гістарычная віктарына, пераможцы якой атрымаюць цікавыя прызы.

Падчас заняткаў таксама прадупеджаны абмен думкамі наконт сучаснага стану беларускай мовы i яе функцыянавання ў грамадстве.

Такім чынам, удзельнiкі змогуць павысіць свае веды па гісторыі Беларусі i папрактыкаваць ў веданні беларускай мовы.

У ліпені заняткі адбудуцца: 8 ліпеня (панядзелак), 15 ліпеня (панядзелак), 29 ліпеня (панядзелак).

Пачатак а 18-й на вул. Румянцава, 13. Уваход вольны.

"Том, які сагравае рукі i сэрца" - кніга Віктара Карамазова прэзентавана ў Менску

25 чэрвеня на сядзібе Таварыства беларускай мовы ў Менску была прэзентавана кніга выбраных твораў Віктара Карамазова. Выданне стала 67 выпускам "Беларускага кнігазбору".

Сустрэча праходзіла ў камернай, сяброўскай атмасферы. Сярод наведнікаў можна было заўважыць лiтаратараў, калег i сяброў аўтара - Анатоля Вярцінскага, Алеся Жука, Міхася Скоблы, Людмiлу Паўлікаву-Хейдараву, Кастуся Цвірку, Генадзя Вiнярскага, Алеся Пашкевіча. Арганізатарам сустрэчы выступіў Саюз беларускіх пiсьменнікаў. Вяла iмпрэзу намеснік старшыні ТБМ Алена Анiсiм.

Празаiк, старшыня ГА "Саюз беларускіх пiсьменнікаў", галоўны рэдактар часопiса "Дзеяслоў" Барыс Пятровiч у прывiтальным слове адзначыў:

- Перад намі - новы том залатой серыі, плён шматгадовай працы пiсьменніка, куды ўвайшлi як творы, што вывучаюцца ў школьнай i ўнiверсiтэцкай праграмах, так i параўнаўча новыя, надрукаваныя ў часопiсе "Дзеяслоў". Памятаю, чытаў аповесць-эсэ Віктара Карамазова "Глядзіце ў вочы лемуру", яшчэ калі быў малады. Пазней сапраўдным адкрыццём сталі творы, прысвечаныя

мастакам. Хаця гэта не дзiўна, бо Віктар Карамазаву сам добра малюе.

Віктар Філімонавіч апошнім часам рэдка з'яўляецца на публіцы, таму яго ўдзел у прэзентацыі стаў сапраўдным падарункам для прыхiльнiкаў ягонага таленту. На вечарыне таксама прысутнічалі жонка празаiка Лiдзiя Мікалаеўна i дачка Людмiла. Спадарыня Лiдзiя спрычынілася да падрыхтоўкі кнігі i як чытач, i як прафесійны карэктар i стыльрэдактар, пра што асобна зазначыў сам аўтар. Не забыўся Віктар Філімонавіч выказаць падзяку i Анатолю Сідарэвічу, i выдаўцам Генадзю Вiнярскаму i Кастусю Цвірку.

- Прырасло нашага "Кнігазбору", - усцешана распавядае спадар Віктар. - Прызнаюся, што гэты том сагравае рукі i сэрца. Многія рэчы прагучалі ў ім па-новаму. Аўтар прадмовы да кнігі, народны мастак Беларусі Анатоль Бараноўскі, паставіўся да маіх твораў як жывапісец. Вельмі дакладна крытык акрэсліў галоўную iдэю рамана "Мастак i парабкі": там, дзе жывуць парабкі, няма месца мастаку.

Адносна выбару твораў для тома Віктар Філімонавіч расказаў, што гэта было вельмі няпроста, бо сярод выбранага апынуліся розныя па часе

i настрою напісання, па жанры i па тэматыцы рамана, апавядання, эсэ.

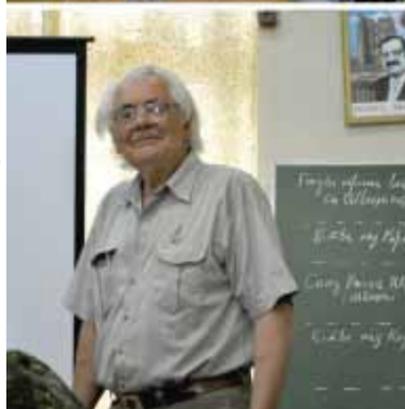
Да вобразу мастака пiсьменнік звярнуўся ў 1990-я гады. З таго часу з'явіліся творы пра Вітольда Бялыніцкага-Бірулю, Станiслава Жукоўскага, Мікалая Неўрава. Асобна варта адзначыць аповесць пра народнага мастака Беларусі, нашага сучасніка Гаўрылу Вашчанку.

Дарэчы, калі Віктар Карамазаву некалькі гадоў не пісаў прозу, выйшлі з творчага крызісу яму дапамаглі менавіта заняткі жывапісам. Выяўленае мастацтва найлепш адлюстроўвае адценні i пералівы колераў, i слова ў такой сітуацыі бяднейшае за фарбы, лічыць Віктар Філімонавіч.

На вечарыне выступілі Кастусь Цвірка, Анатоль Вярцінскі, Алеся Жук.

Напрыканцы сустрэчы аўтар адказаў на пытанні гледачоў, адбылася аўтограф-сесія.

Прэс-служба ГА "Саюз беларускіх пiсьменнікаў".

Фота: Алены Казловай. Злева зверху: Віктар Філімонавіч i Лiдзiя Мікалаеўна Карамазавы,

справа ўнізе медаль першага лаўрэата Дзяржаўнай прэміі iмя Кастуся Каліноўскага.

Да юбілею аперацыі "Баграціён"

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск вул. Рузвіцкі, 13, тэл. 284-85-11, разліковы рахунак
№ 3015741233011 у аддз. №539 ААТ "Белінвестбанк", г. Мінска, код 739

6 чэрвеня 2013 г. № 39

Кіраўніку Адміністрацыі Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь
Кабякову А.У.
К. Маркса, 38,
г. Мінск, 220016

Аб стварэнні мемарыяла
аперацыі "Баграціён"

Шаноўны Андрэй Уладзіміравіч!

Летам наступнага года споўніцца 70 гадоў слаўтай аперацыі "Баграціён", у выніку якой фашысцкія захопнікі былі выгнаныя з беларускай зямлі.

У сувязі з гэтым мы прапануем:

1. У Светлагорскім раёне, на тэрыторыі былога балота Брыдскі Мох, стварыць мемарыял, прысвечаны пачатку гэтай унікальнай ваеннай аперацыі, і зрабіць невялікі музей як філіял музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Яшчэ адно магчымае месца для будучага мемарыяла - траса Бабруйск - Мазыр каля в. Прытыка.

2. Выдаць паштовую марку і мастацкі канверт з гэтай нагоды.

3. Выдаць мастацкі альбом, прысвечаны вышэйгаданай падзеі, на беларускай, рускай, нямецкай і англійскай мовах.

4. Зрабіць пешаходныя экскурсійныя маршруты па тэрыторыі былога ўрочышча Брыдскі Мох.

З павагай, старшыня ТБМ

Алег Трусаў.

Адміністрацыя Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь
Галоўнае ўпраўленне па рабоце
са зваротамі грамадзян і
юрдычных асоб

Администрация Президента
Республики Беларусь
Главное управление по работе
с обращениями граждан и
юридических лиц

220016, г. Мінск, рэзідэнцыя Прэзідэнта,
тэл. 222-32-17 факс 226-06-10
E-mail: contact@president.gov.by

220016, г. Мінск, рэзідэнцыя Прэзідэнта,
тэл. 222-32-17, факс 226-06-10
E-mail: contact@president.gov.by

7 чэрвеня 2013 г. № 10/535-61

Старшыні грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусаву А.А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

Ваш зварот аб правядзенні памятных мерапрыемстваў да 70-годдзя аперацыі "Баграціён" уважліва разгледжаны ў Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Змешчаныя ў ім прапановы накіраваны ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь і Гомельскі аблвыканкам для прапрацоўкі і вынясення на разгляд Рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні святкавання 70-й гадавіны вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Начальнік галоўнага ўпраўлення па
рабочым са зваротамі грамадзян і
юрдычных асоб

С.І. Буко.

Выказваем падзяку Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі

Сакратарыят ТБМ выказвае падзяку старшыні Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі сп. Л. П. Козіку за падтрымку распаўсюду беларускамоўнага друку ў краіне.

На падставе дагавора дабрачыннай (спонсарскай) дапамогі, заключанага на падставе рашэння выканкаму Савета федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ад 27.05.2013 № 35, Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" атрымала ад Федэрацыі Прафсаюзаў Беларусі грашовыя сродкі ў памеры 1520000 (адзін мільён пяцьсот дваццаць тысяч) беларускіх рублёў.

У адпаведнасці з пунктам 3 дагавора грашовыя сродкі былі выкарыстаныя на падпіску шэрагу

цэнтральных раённых бібліятэк краіны, музеяў, гімназій горада Менска, на беларускамоўныя перыядычныя выданні Рэспублікі Беларусь і ў першую чаргу на газету ТБМ "Наша слова". Былі падпісаны ў прыватнасці:

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Краснаполле;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Нароўля;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Любань;
Старадарожскі гістарычна-этнаграфічны музей;

Нацыянальны гістарычны музей Беларусі;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Буда-Кашалёва;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Крычаў;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Дрыбін;

Чавускі раённы краязнаўчы музей;

Клімавіцкі раённы краязнаўчы музей;

Бібліятэка УА МДЛУ (г. Менск);

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Чачэрска;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Мсціслаў;

Гімназія № 9 г. Менска;

СШ № 190 г. Менска;

СШ № 14 г. Баранавічы;

СШ № 68 г. Менска;

СШ № 60 г. Менска;

Мсціслаўскі гістарычна-археалагічны музей;

Гімназія № 4 г. Менска;

Гімназія № 23 г. Менска;

Гімназія № 14 г. Менска.

Цікавая вечарына

20 чэрвеня 2013 года ў інфармацыйна-навуковай бібліятэцы імя Я. Коласа НАН Беларусі адбылася вечарына "І зноў была нядзеля, як тады, у сорак першым...", прысвечаная 72-й гадавіне з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны і 10-й гадавіне з дня смерці народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава. Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Я. Коласа НАН Беларусі і Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры.

Да імпрэзы адбыліся рэдкіх кніг і рукапісаў бібліятэкі падрыхтавана выстава "Пайсці і вярнуцца", на якой прадстаўлены творы Васіля Быкава, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне. Тэма вайны стала

галоўнай ў пісьменніцкім лёсе аўтара. Ён паказаў вайну так, як ніхто, - шчыра і праўдзіва, бо лічыў, што "толькі праўдзівыя і толькі да канца асэнсаваныя сведчання мінулай вайны могуць саслужыць чалавецтву патрэбную службу". Сваімі творами Васіль Быкаў папярэджае нас і наступныя пакаленні аб недапушчальнасці новай вайны, якая можа стаць апошняй для чалавецтва.

Асобны раздзел экспазіцыі прадстаўляе публікацыя пра жыццё і дзейнасць народнага пісьменніка Беларусі.

Экспануюцца дакументы з асабістага архіва вядомага беларускага пісьменніка ўладзіміра Караткевіча, якога звязвалі з Васілём Быкавым сяброўскія адносіны, сярод іх фо-

таздымкі, лісты, шарж Васіля Быкава на ўладзіміра Караткевіча.

На выставе можна пабачыць кнігі з аўтографамі Васіля Быкава, у тым ліку падараваныя аўтарам аддзелу рэдкіх кніг і рукапісаў акадэмічнай бібліятэкі.

На мерапрыемстве выступалі: Лідзія Шагойга, літаратуразнаўца Галіна Крэчка, пісьменнікі Анатоль Вярцінскі, Міхась Тычына, генерал-маёр Анатоль Сулянаў.

Артыст купалаўскага тэатра Андрэй Кавальчук чытаў творы Васіля Быкава. На мерапрыемстве прысутнічала творчае інтэлігенцыя г. Менска. Было цікава.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык, журналіст.

АБ'ЯВА

У ліпені сядзіба ТБМ працуе штодня з 15.00 да 19.00 гадзін.

У суботу і нядзелю сядзіба не працуе.
Кніжная выстава ў ліпені не працуе.

Дзякуем за дапамогу!

Ахвяраванні на ТБМ

- Дзічкоўскі Андрэй - 50000 р., г. Менск
- Чыгір Е.А. - 20000 р., г. Гародня
- Чарнёнак А. Н. - 25000 р., г. Менск
- Салавей А.Я. - 50000 р., г. Ліда
- Маркевіч Вера - 100000 р., г. Барысаў
- Раманік Т. - 100000 р., г. Менск
- Раманоўскі Алег - 50000 р., г. Івянец
- Баранаў В.В. - 20000 р., г. Менск
- Кажноўская Ларыса - 50000 р., г. Менск
- Мядзведзь Зміцер - 30000 р., г. Менск
- Невядомы - 100 дол., г. Менск
- Андросова Алена - 20000 р., г. Менск
- Палоховіч Кацярына - 50000 р., г. Менск
- Спеларова Серафіма - 10000 р., г. Менск
- Дымок В. - 20000 р., г. Менск
- Цыганкова Таісія - 20000 р., г. Менск
- Пархімчык Галіна - 70000 р., г. Менск
- Кішкурны Уладзімір - 50000 р., г. Менск
- Зябка Людміла - 10000 р., г. Менск
- Андрэева Галіна - 10000 р., г. Менск
- Стадуб Іван - 50000 р., г. Менск

- Спеларова Серафіма - 10000 р., г. Менск
- Дымок В. - 20000 р., г. Менск
- Цыганкова Таісія - 20000 р., г. Менск
- Пархімчык Галіна - 70000 р., г. Менск
- Кішкурны Уладзімір - 50000 р., г. Менск
- Зябка Людміла - 10000 р., г. Менск
- Андрэева Галіна - 10000 р., г. Менск
- Стадуб Іван - 50000 р., г. Менск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымаць ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашы ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанк" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчаднага Беларусбанка.

Паведамленне		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		Атрыманнік плацяжы	
		Аб'яднанне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		назва банка	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабіны рахунак	739
(протвічач, ім, імя па-беларуску, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Азначэнні на дзейнасць			
ТБМ			
Касір		Пеня Разам	
Плательшчык			
Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705		Атрыманнік плацяжы	
		Аб'яднанне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		назва банка	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабіны рахунак	739
(протвічач, ім, імя па-беларуску, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Азначэнні на дзейнасць			
ТБМ			
Касір		Пеня Разам	
Плательшчык			

Валер Санько

Грэх на іх нязмыўны Аповесць-уява

28 чэрвеня - Дзень
памыці Янкі Купалы.

Пра жыццё і творчасць генія беларускай літаратуры Янкі Купалы напісана шмат, а пра смерць канкрэтна нічога. У аповесці-уяве "Грэх на іх нязмыўны" (травень, 2013, 146 стар.) аўтар з нечаканага боку зазірае за сцены тайны гібелі першага народнага. Адкуль, што, як уведалася аўтару - сакрэт пісьменніка. Аднак логіка яго доказаў сур'езная, праўдападобная.

Прывабліваюць дакументальнасць, дэталізацыя эпохі і герояў, нечаканыя факты, арыгінальныя думкі. У пасляслоўі "Дакументалізм і факталогія паяндаліся з празорнасцю" доктар гістарычных навук прафесар Анатоль Грыцкевіч супыняецца на многіх асаблівасцях твора, адзначае станоўчае.

У прапанаваных фрагментах мы не змяняем вывады і літпрыёмы аўтара.

1

Магніт беларускасці - Янка Купала.

Паходневы зніч беларускасці - Янка Купала.

Пясняр беларускага нацыянальнага вызвольнага руху і вызваленчых рухаў у іншых краінах - Янка Купала.

Пачынальнік праўдзівага бытапісалніцтва вёскі - Янка Купала.

Абнаўляльнік ва ўсім, літаратуры і адносінах - Янка Купала.

Збірыч паўсюдных вогнікаў беларускасці да Кастрычніка - Янка Купала.

Званарскі покліч за адраджэнне мовы беларускай - Янка Купала.

Уладар роднага слова, стваральнік новых беларускіх словаў - Янка Купала.

Узвышалнік мовы селяніна да ўзорнай літаратурнай - Янка Купала.

Адзін з лепшых у савецкай літаратуры аб'ектывістаў жыцця - Янка Купала.

Сцвярдзальнік новага ў грамадстве - Янка Купала.

Аўтар арыгінальных мастацкіх вобразаў, расказаных, асацыятыўных, поўнавартасных - Янка Купала.

Эмацыянальны ўлюбенец у канкрэтныя фарбы беларускай прыроды - Янка Купала.

Удалы выказнік праўдзівасці і глыбіні лірызму і романтизму беларускага фальклору - Янка Купала.

Узносавец абрэгавасці і прымхаў - Янка Купала.

Рэалістычны выказнік прозы і паэзіі жыцця заможных і бедных, вышынных узлётаў пачуццяў маладых і старых - Янка Купала.

Вяшчун і абнаўляльнік беларускага язычніцтва - Янка Купала.

Пошукавец і адкрывальнік духоўных першаасноў у беларуса - волі, працалюбства, справядлівасці - Янка Купала.

Трыбун, спявак беларускасці, адначасова трубач - Янка Купала.

Ярасна ўзненавіджаны

шавіністамі і касмапалітамі, прыхаднямі і тулягамі - Янка Купала.

Аўтарытэт з аўтарытэтаў беларускасці - Янка Купала.

Малітва для большасці беларусаў пры іх жыцці і пасля смерці - Янка Купала.

5

З мноства затрыманых беларускіх нацдэмаў сарака чатырох змусілі засведчыць: Янка Купала пастаянна, усюды, замаскавана ці без усялякай маскіроўкі выказваўся супраць усяго савецкага, пралетарыята.

Супраць Якуба Коласа трыццаць восем паказанняў.

У цанаўцаў паўсюды цадзілася: так званыя народныя спажываюць даброты народа, камуністычнае не хваляць, куды глядзіць партыя.

...- Дарэчы, вашу просьбу мы выканалі.

Недаўменныя пераглядванні. Энкэсавец Нупрэі Капусцікаў патлумачваецца суб'ясеццу.

Гадоў колькі таму фалькларыст і паэт Карней Лапук чытаў нагаворы арыштаваных беларускіх нацдэмаў на ўцалелых пісьменнікаў, культурнікаў, асветнікаў. Лапук быў на допытах, у тым ліку сведкам на судах, закрытых. Бачыў твораную няпраўду і ў Пячэрскай душэўбальніцы Магілёва, дзе ўтхланілі Жылуноўца. Адзін з стваральнікаў БССР заграбаў уласныя адыходы і казаў: "Прыемна". Далёкабачны крытык і фалькларыст Лапук асягнуў галоўнае: цяперашнія экзавыя выбітыя абгаворы могуць стаць козырамі. Абставіны мяняюцца часта.

"Трэба, каб на мяне былі паказаны арыштантаў, таксама няўгодны я ўладзе". - "Абавязкова. Мы ўжо абкумеквалі".

- Шмат навесілі?

- Сярэдне. Каб не быў засмечаны і не пачуваўся чысценькім.

- Колькі?

- Дзесяць паказанняў.

- Акурат, што трэба.

Грашоўныя праблемы

двое вырашылі па-ранейшаму - пасля заходу ў сталуюку.

6

Для Янкі Купалы беларушчына - не адно пагарджаная наезджанцамі і сваімі вырадкамі родная мова, найперш знявечаная беларуская самавядомасць.

Барацьба Грузіі і Польшчы за самавызначэнне і ўздым нацыянальнага аб'яднала адукаваных і багатых, бедных і цёмных; у Беларусі раз'яднала нават адукаваных і багатых, тым болей цёмных і бедных.

Як блізка Дняпро набыў назву дзякуючы рашуча-

сці стрыжнявых плыняў на пераадоўванне далінаў і ўзгоркаў, выкочванню глыбінных днішчаў на перакатах, так лірнік Янка Купала яшчэ ў даваенні і паслякастрычніцкай каламуці заслужыў, каб любому прыезджаму ў сталіцу Беларусі кожны мінчук здалёк паказаў аднапавярховую сціплую хаціну: "Тут жыве наш Янка".

Лірык, паэзмік, драматург стаў выказнікам народнасці. Пакутніца беларуская зямля спарадзіла нечаканага гіганта, ціхага слёзнага дабрака; непрыкметны волат спываў, плакаў - і яго чулі, адзываліся, з радасцю паўтаралі: "Тут жыве наш Янка". Гэта каростаю раз'ядала душы немаранцаў ад паэзіі, пралетарскіх бязродавічаў, інтэрнацыяналісцкіх павярхоўнікаў.

За селяніна змагаліся вартныя ў любым народзе. Лепшыя, ачунялыя душою дасялянскага болю і найважнейнай высковай працы, непазбежна станавіліся яго ахоўнікамі, сумленнем нацыі і грамадства, непрыстасаванцамі. Вялікія рускія пісьменнікі ад Ламаносава, Пушкіна да Талстога, Чэхава, Горкага. У беларусаў выкоўвалі нацыянальнае свядомасць Багушэвіч і Дунін-Марцінкевіч, Багдановіч і Цётка, іх сцяжыну вымасточвалі ў шлях Купала і Колас, Гарун і Ядвігін Ш., Чорны і Гарэцікі.

Першапраходцаў набіралася шмат, змагацца з імі дзяржава стала небяспечна. Магла знішчыць самую сябе. Перад другой сусветнай савецкай ідэолагі і расстрэльшчыкі раптам усэнсавілі патрэбнасць для краіны не проста высокакласных спецыялістаў, а спецыялістаў-інтэлігентаў. Паўсюдна сталі падкрэсліваць: вас цэняць, вамі даражаць.

Зразумелі, беларускасць у Купалы - не сялянскае бытапісалніцтва, а шырокі ахоп усіх груп і слаёў насельніцтва. Сумна-тужлівыя дакастрычніцкія матывы паўтараліся ў смутныя часы 20-х гадоў. Заклікаў да помсты паляку і рускаму за векавечныя здзекі над беларусам у яго тады не было, цяпер няма.

14

...На ваеннага палітработніка Самона Гарбуна ў першы год вайны нечакана ўзвалілі дапамогу Усеславянскаму камітэту, часопісу "Нязгібныя славянцы". Непазбежна мусіў хаўрусаваль, а то й заігрываць з недабіткамі нацдэмамі тыпу Купалы, Коласа. Наступіў на ўласнае горла, разыгрываў памяркоўніка, дабрака. Складаныя пытанні стараўся вырашаць з членам палітдзела арміі палкоўнікам Прахорам Панамаром, балазе ад Масквы той быў недалёка.

Паспяхова вырашаліся ўсе пытанні, апрача датычных праклятых нацдэмаў Купалы,

Коласа. Лініі Самона Гарбуна і Лаўрэна Джанджавы (Цанавы) супадалі. Любое нацыянальнае непазбежна выкірае на нацыяналізм, засупярэчыць пралетарскаму адзінаўладдзю, аб'яднальнай камуністычнасці, непазбежнаму рускаму верхавенству. З падтатурквання дэпзусаўцаў, энкэусаўцаў Гарбун фармаваў новыя справы нацыяналістаў, накопліваў факты, загадзя рыхтаваўся поўнасцю высвеціць гніль закарузлай істоты Купалы.

Кароткага выступлення Янкі Купалы на Усеславянскім камітэце і яшчэ карацейшага на Усеславянскім з'ездзе для пасадкі Купалы было ўсё-такі мала. Скарачэнні паэтам лаянкі на Гітлера і немцаў у дакладзе на з'ездзе Акадэміі навук у сакавіку 1942 года не цягнулі на чарговыя допыты, тым болей на дзесяць гадоў без права перапіскі, то бок на вышкы.

...Паўторныя паведамленні з акупаванага Мінска пра назву гітлераўцамі вуліцы імем Купалы страсянулі беларусаў і небеларусаў. Абрадавалі Самона Гарбуна і цанаўцаў, Прахора Панамара. Пераправяралі факт двойчы, тройчы. Усё сходзілася. Вораг адкрыты не забыў патайнага ворага Саветаў.

Першы грозны сігнал Купалу: месцазнаходжаннем беларускай Акадэміі навук вызначаны Ташкент. Выклікалі ў Маскву на чатырнаццаціга сакавіка 1942 года Коласа, Горава, Лявова, Ліпагава, Кедрова-Зіхмана, - старшыня беларускага Саўнаркама І. С. Былінскі не выклікаў Купалу.

Нарэшце беларускамоўскія прапагандысты атрымалі фота. Здымкі таблічкаў з вуліцы і сама таблічка з аднаго дома абязброілі недавяркаў любога ўзроўню.

Каб не абліваць памямі Савецкую ўладу, не разбіваць усталявалі легенды пра беларускага генія, інфарматары паведамленні і здымкі паказалі каму трэба, утайлі ад савецкага народа, беларускіх партызан, франтавікоў, журналістаў. Купалу таксама не паказалі.

16

...Праз два кварталы ў Карнея Лапуха новая сустрэча. З следчым беларускага НКУСа Нупрэем Капусцікавым.

- Мучарка не сустрэкалі ў Маскве?

- Толькі што рассталіся. Няўжо ён тут, - звычайна для сваёй сістэмы маніць Капусцікаў. - Выказаў ацэнку Купалу?

- Выдаў. - Карней Лапук рады сустрэчы з даўнім знаёмцам і не рады. - Вораг Янка. Усе адно тоняць пра яго.

- Правільна. Як з ворагам паступаюць на фронце?

- Знішчаюць.

- А ў тыле?

- Знішчаюць.

Карней Лапук памятае нядаўнія красавіцкія сустрэчы з Капусцікавым, размовы тычыліся многага, у асноўным Купалы. Сённяшняя таксама ўецца побліз так званнага народнага.

- Заходзіць ва ўпраўленне будзем?

- Навошта.

- Правільна, - пагаджаецца Нупрэі Капусцікаў. - Зараз падыйдзе яшчэ адзін таварыш, усё дэталізуем.

Непрыемніца Карнею Лапуку.

Падыйшлы незнаёмы бялявец у адрознасць ад Капусцікава зашнураваны ў ваеннае, без усялякіх уводных прапановаў Карнею Лапуку выканаць важнае заданне.

Пабялелы Карней Лапук адмовіўся. У рэдакцыі шмат турботаў.

- У разведку партызаны ходзяць. У Мінску "Звязду" выпускаюць. Ніякіх не. - Чырвоная палова постаіямі і тварамі зацэментаваліся. - Ніякіх падумаю, не змагу, даручыце другою.

- Гэта і прашу.

- Мы не просім - загадваем. Загады не ўдакладняюць, выконваюць. Выбар выпадку на вас.

Празмернае самалюбства ўладатрымалага інтэлігента выпетрылася з Карнея Лапуха.

- Паўтараем, ваш выезд да падпольшчыкаў у Мінск стане лягчэйшым нашым адказам.

Пры ўсёй боязні Мінскага падполля ці ляснога партызанства разумны Лапук цяміў, што выкліча нязгодна, пры ўсёй узатэненнай адданасці патрыятычнай Беларусі апынуцца сярод лясных патрыётаў дзе-небудзь пад Слуцкам ці бліз Зыслава не жадаў. Супраціўляўся нядоўга.

...Карней Лапук баяўся зрыву. Што трэба ворага пралетарыята і Савецкай улады шляхцока Янку Купалу прыбіраць з чыстага беларускага літаратурнага палатна, сумненняў не было. Усё роўна збойваўся.

17

...Гэтыя двое сустрэліся невыпадкова. Высланых у ссылкі і на пасяленні, засуджаных да турэмных нараў, пасаджаных на дзесяць гадоў без права перапіскі не абмяркоўваюць. Баяцца нават яны, каторым шмат дазволена.

Гаворка сходу ўзбілася на народных. Прыяе ім народ ці не; частую любы поспех выклікае зайздрасць і нядобрады з чыстага беларускага літаратурнага палатна, сумненняў не было. Усё роўна збойваўся.

... Уп'яўлены, ты станеш дзейнічаць не з загаду, і па ўласным перакананні.

Карней Лапук няўзгодзіць.

- Гэтым для савецкай Беларусі пасобіш моцна.

Выбелены Карней Лапук не зшлахнеца.

- Беларускай літаратуры паможаш, - настойвае Сініцын, адзін з тых паскуднікаў, якому сцяг - не сцяг, калі начальнік намякне парваць.

- Літаратуры наўрад, - пярэчыць Карней Лапук.

Сумненні магілёўскага мацака тонка ловіць Новікаў:

- Трэба. Загад. Ты не дзіця. Перарэшваць не будзеш ты, не будзем мы. - Трое перасталі стаяць, крануліся, супыніліся. - Альбо - альбо. Раней не адбываўся, назад ходу няма. Як у немчурцы, што назвала Купалавым імем вуліцу.

Адзін чалавек, дзівак ці велізарны працаўнік, дабрак ці талент, можа змяніць жыццё калектыву, цэлай вёскі, а пашанце, паўплывае на лёс нацыі болей, чым цэлая Рада. А калі пашанце такому ўвайсці ў паласу стваральнай геніяльнасці, як дваім Іванам - Луцкевічу і Луцэвічу, - зменіць лёс цэлай дзяржавы. Узбагацяць нацыю, умацоюць. Атрымаюць шльеды і помнікі.

Праца і маральнасць абодвух Іванаў не забудуцца беларусамі, як аб'яднальныя подзвігі Гедыміна і Вітаўта, малітвы Апрасніі Полацкай, кніжныя выдрукі Францішка Скарыны.

Ведалі, на што пасягаюць цынікі энкэусаўцы Сініцын і Новікаў, паслухмянік пісьменнік Лапук, ведалі. Двое ўп'яўнівалі захісталага фалькларыста і паэта, усё-такі патрыёта беларускага, а не расійскага.

- Няхай святкуе юбілей, а, - прапануе Карней Лапук насупраць Вялікага тэатра.

19

У гатэль "Масква" прапускарлі ўсіх. Да століка рэгістрацыі. Далей праход па выкліках і дазвалах гасцяў гатэля.

Сабраныя падвечар у нумары 414, нумары Янкі Купалы, прайшлі ўзмоцненую сістэму праверкі; з ласкавага дазволу Купалы швейцары прапускарлі да яго ўсіх наведнікаў.

Клінковічаўскі, Лоўкі, Лінь, Злепка, Лапук... Хто сядзеў, хто прыстойваў. Маладзейшыя, асабліва з франтавога бюлетэня прысаджаліся на адпаліраваную, засланую дываном падлогу.

Пісьменнікі, проста зацікаўлены інтэлігентны люд, беларускі, рускі, украінскі, габрэйскі. Доўга не бачыліся, асабліва ў такім складзе. Год узбліскае вайна, падзеі гудзьма гудзелі, пloidымі, успамінаць было што.

...Узгаварыліся зноў пра цётчак Уладзію. Яна без свайго Яначкі дасюль гадамі нікуды, а тут адпусціла.

- Не хацелася ёй у Пячышчах заставацца, маглася ехаць са мною. Маскоўцы супраць, - сумоціцца Янка Купала. Не выказвае нядаўня ўласныя просьбы Самону Гарбуно: паеду разам з жонкаю; мне звычайна ўдваіх; прашу.

Сцежкамі Канстанціна Вераніцына

У Гарадку ўжо колькі гадоў запар праводзіцца свята "Гарадоцкі Парнас". У вёсцы Астраўляны Гарадоцкага раёна нарадзіўся паэт Канстанцін Вераніцын, які напісаў у 1855 годзе паэму "Тарас на Парнасе", вельмі мной любімую яшчэ са школьных гадоў.

Аўтарства было ўстаноўлена ў 1973 годзе, і жыхары Гарадка вельмі ганарацца, што паэму напісаў іх зямляк: пэўна, таксама палюбілі твор яшчэ са школы.

На свята мяне запрасіў мой сябар, паэт і перакладчык з Віцебска Уладзімір Папковіч. Сказаў, што звычайна там бывае "цэлы кірмаш". І вось уранку 15 чэрвеня, як толькі ў цэнтры горада загучала музыка, я скіравалася насустрач святу. Мужчыны ў скверы прыладжвалі да шчыта галаву дзика, чучалы птушак; маё грынісаўскае нутро здрыганулася, і я пасунулася далей. А далей было веселей. Прыгожыя жанчыны не субтыльнага целаскладу ў нацыянальных строях раскладалі на сталах прысмакі. Хлопцы майго веку пахаджвалі ў саламяных капелюшах і дзівосных кашулях. Лагоднымі вочкамі пазірала кардонная карова з пучком травы ў роце, вымя ёй зрабілі з гумовай пальчаткі - нічога сабе атрымалася жывёліна.

Мой сябар, кіраўнік магілёўскай суполкі ТБМ Алег Дзьячкоў, даведаўшыся, што я планую паездку ў Гарадок, даручыў зайсці ў мясцовы краязнаўчы музей, каб пасля замовіць тут экскурсію падчас вандроўкі па Віцебшчыне.

Яшчэ з Магілёва я па тэлефоне распытала ў супрацоўніцы музея пра свята, пра музей, і яна, пачуўшы, што з ёй размаўляюць па-беларуску, таксама пераклучылася на родную мову. Запрасіла прыехаць абавязкова.

Дзя нашай суполкі ТБМ я вырашыла прывезці колькі фотаздымкаў, зробленых у музеі. "Здымаць можна?" - спытала я, набыўшы ўваходны квіток за 3800 рублёў. - "Дзве тысячы рублёў за кадр", - адказалі мне ветлівыя дзяўчаты на касе. Гэта быў "культурніцкі шок". У маіх мазгах хуценька спрацаваў калькулятар, які выдаў з улікам майё манеры маланкава здымаць усё, што бачу, лічбу ў 200-300 тысяч. Я панура адмовілася, палічыўшы, што правінцыйны музей, маючы фінансавы цяжкасці, усё ж грошы вырашыў рабіць з паветра.

Я накіравалася на другі паверх, дзе да мяне прыкамандзіравалі маладзенькую дзяўчыну. Я ўзрадавалася: думаю, будзе каму пытанне-другое наконт экспанатаў задаць! Але задаўшы пытанне-другое і не атрымаўшы адказу, я зразумела, што дзяўчыну прыставілі суправаджаць мяне, каб я не сцягнула часам які экспанат. Што дзяўчына і пацвердзіла: здаралася, цікаўныя наведвальнікі намерваліся пагартыць, а то і знесці музейныя кнігі.

У той час, як я задавала пытанне-другое дзяўчыне "канвайру", да мяне падышла мілая жанчына і спытала, ці не з Магілёва я, і ці не са мною яна размаўляла па тэлефоне. Ува мне ўскалыхнулася радасць нечаканай сустрэчы - гэта была Тамара Мікалаеўна, мая беларускамоўная тэлефонная суразмоўца. Яна правяла для мяне цудоўную экскурсію і нават дазволіла бясплатна паглядзець. А таксама прапанавала з'ездзіць на падрыхтаваную музеём аўтобусную экскурсію ў Лосвіда і Астраўляны - на радзіму аўтара "Тараса на Парнасе".

На цэнтральнай плошчы з традыцыйным савецкім помнікам Леніну (як жа без яго?) тым часам пачаўся ўласна сам "Гарадоцкі Парнас". У першым шэрагу перад сцэнай я заўважыла свайго любімага сябра, паэта Уладзіміра Папковіча, з яго любімым сябрам, мастаком Феліксам Гуменам. Апошнім часам гэтыя даўнія сябрукі вандруюць скрозь ра-

зам. Толькі і паспелі што павітацца: Папковіча запрасілі на паэтычную сустрэчу, а я з'ехала ў Лосвіда-Астраўляны. Карміць камароў, наведваць падмуркі драўлянага памешчыцкага дома ў густым лесе, лобавацца прыгажосцю возера Лосвіда.

Возера падзелена перашыйкам на малую і вялікую часткі. Перашыйк гэты быў дарогаю, якая дазваляла скараціць шлях на другі бок возера кіламетраў на дзясць. Шмат цікавых гісторыяў расказала пра возера і дарогу праз яго экскурсавод Люба. Дарога мела шырынню чатыры метры і была часам пакрыта вадою. Часта прыезджыя, не ведаючы пра існаванне падводнай дарогі праз возера, нямала здзіўляліся, убачыўшы, што хтось ідзе "по воде акі посуху". Падчас вайны па гэтай дарозе перапраўляліся нашыя танкі, што было нечаканым для немцаў.

Экскурсавод Люба нарадзілася на Магілёўшчыне, у Чэрыкаве, у той час як я, жыхарка Магілёва, нарадзілася на Віцебшчыне, у вёсцы, якая калісьці ўваходзіла ў Гарадокі раён. Вось так перакрываюцца шляхі.

Дуб у Лосвідзе велізарны, ахапіць яго можна хіба ўчатырох. Люба расказала, што існуе спосаб вызначэння ўзросту дуба: адзін ахоп роўны 150 гадам, а значыць, гэтому дубу ўжо каля шасцісот гадоў. Ну, тут мы, вядома, кінуліся абдымацца з дубам, загадваць

У Астраўлянах нас таксама чакала мемарыяльная шыльда, прысвечаная "Тарасу на Парнасе" і яе аўтару, мясцовыя жыхары з малымі дзеткамі, прыгожыя жанчыны ў беларускіх строях, сталы з пачастункамі, беларускія песні, гульні на свежым паветры, і нават камары ад нас адсталі. Дождж пачаўся якраз тады, як мы загрузіліся ў аўтобус, каб ехаць у Гарадок.

У Гарадку а трэцяй гадзіне дня ішоў дождж, людзі пад парасонамі слухалі на вуліцы Савецкай спеў удзельнікаў музычных калектываў. Уладзімір Папковіч, выступіўшы са сваімі вершамі, пэўна, з'ехаў у Віцебск. А свята працягвалася.

парафіяльнай школе, Віцебскай гімназіі і два гады ў Пецярбургскай медыка-хірургічнай акадэміі, адкуль яго адлічылі ў 1854 годзе. У 1857 паступіў у Горы-Горацкі інстытут адрозу на трэці курс і ў 1859 годзе ў ліку найлепшых студэнтаў скончыў яго са званнем агранома...

З гэтай біяграфічнай даведкі вынікае, што паэму "Тарас на Парнасе" ён напісаў якраз пасля таго, як яго адлічылі з Пецярбургскай медыка-хірургічнай акадэміі, і да таго, як паступіў вучыцца ў Горы-Горацкі інстытут. Дарма часу не губляў, як бачым.

На сайце Віцебскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна зазначаецца: "...усё гаворыць за тое, што паэма нарадзілася ўвесну 1855 года ў Гарадку і адрозу ж разышлася

нematэрыяльныя жаданні для сябе і сваіх блізкіх, прытуляцца да дрэва, каб набрацца моцы. Дуб прывык ужо, я думаю, да такіх абдымкаў.

На маленькім пранырлівым аўтобусіку, едучы да вёскі Астраўляны, мы завярнулі да возера з прыгожым, зарослым ліпамі, востравам на ім. Па старадаўняй легендзе, калісьці ў гэтых мясцінах жыў багаты памешчык. У яго была дачка Ляна, якая закахалася ў хлопца з беднай сям'і. Бацька Ляны не даў згоды на шлюб, адмовіўся зладзіць вяселле. А каб дачка забылася пра сваё каханне, выселіў яе на востраў пасярод возера. Там дзяўчына, не вытрымаўшы расстання з каханым, памерла. А мясціны гэтыя сталі называць Астраўлянамі.

Праз тыдзень, працягваючы вандроўкі па сцежках Канстанціна Вераніцына, я наведвала Горкі, дзе вучыўся мой таленавіты зямляк, і пахадзіла калідорамі Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі - колішняга Горы-Горацкага земляробчага інстытута, дзе хадзіў студэнт Вераніцын.

А вось некалькі цікавых фактаў з біяграфіі Канстанціна Вераніцына (узятая з Вікіпедыі):

"Паходзіў з прыгонных сялянцаў памешчыкаў Бондаравых. Спачатку яго прозвішча было Васільеў. У 1851 годзе, пасля атрымання "вольнай" ад свайго пана Васіля Бондарова, ён прыпісаўся ў мяшчане і выбраў сабе прозвішча "Вераніцын".

Вучыўся ў Гарадокі

на ўсёй Беларусі. Яе папулярнасць была проста фантастычнай. Е. Раманаў здзіўляўся: "Тараса" - усё роўна як "Сон Багародзіцы" - знойдзеш ува ўсякай хаце. Письменныя шчыра пішуць яго сабе на паперку, цёмныя шчыра ішчырай вучаць яго на памяць".

За 34 гады вуснага і рукапіснага бытавання паэма згубіла імя аўтара, стала ананімнай. Пасля 1889 года вытрымала мноства выданняў, адыграўшы вялікую ролю ў нацыянальнай самаідэнтыфікацыі беларусаў, у стануленні літаратурнай мовы, у развіцці ўсёй беларускай літаратуры. Цудоўны твор дагэтуль мае нязменны поспех".

Спраўды, люблю прачытаць паэму!

Надзея Бацілава,
Магілёў.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 1.07.2013 г. у 10.00. Замова № 1421.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 4450 руб., 3 мес. - 13350 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by